

Резюме

Стаття посвячена дослідженню юрисдикційних повноважень органів державної влади щодо оптимізації процесів придбання права на об'єкти промислової власності.

Ключевые слова: інтелектуальна власність, промислова власність, інноваційна політика, легітимація, державне регулювання, державне управління.

Summary

The article is devoted to research jurisdictional powers of public authorities with respect to optimization of purchasing the rights to industrial property objects

Key words: intellectual property, industrial property, innovation policy, legitimation, government regulation, government administration.

Отримано 28.02.2012

О. М. ТАРАНЕНКО

Олег Миколайович Тараненко, кандидат історичних наук, доцент Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ГЕОГРАФІЧНИХ ЗАЗНАЧЕНЬ В УКРАЇНІ

В умовах жорсткої конкуренції на ринку товарів і послуг, поглиблення процесів глобалізації у міжнародній торгівлі дедалі більшого значення набувають засоби індивідуалізації суб'єктів підприємницької діяльності та виробленої ними продукції. З розвитком ринкової економіки в Україні особливе значення мають такі об'єкти інтелектуальної власності, як географічні зазначення.

Розглядаючи географічні зазначення як категорію інтелектуальної власності, важливо відрізнити їх від знаків для товарів і послуг. Якщо знак для товарів і послуг ідентифікує підприємство, яке пропонує на ринку деякі продукти й послуги, то географічне зазначення ідентифікує географічний район, якому переважно приписують якість, репутацію або іншу характеристику продукту. Проте географічні зазначення подібні до знаків для товарів і послуг за своїми концепцією та дією і можуть використовуватися для стимулювання національного й регіонального економічного розвитку, а також у стратегічному плані підприємствами бізнесу для просування своїх виробів¹.

На міжнародному рівні склалася і діє досить розгалужена й ефективна система правової охорони географічних зазначень. Ці питання регулюються багатьма міжнародними угодами, регламентами та конвенціями. Найважливішими серед них є зокрема Регламент Ради ЄС «Про охорону географічних зазначень та найменувань походження для сільськогосподарських та харчових продуктів» № 2081/92 1992 р. та Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угода TRIPS).

В Україні історія географічного зазначення як засобу ідентифікації та об'єкта інтелектуальної власності становить вже понад десять років. Однак його і сьогодні можна віднести до найбільш проблемного, з точки зору забезпечення правової охорони, засобу ідентифікації товарів. Разом із тим географічні зазначення мають багато можливостей потужного впливу на бізнес, чим і зумовлено актуальність цього дослідження.

Аналіз останніх напрацювань, в яких започатковано розв'язання порушеної нами теми, дає змогу стверджувати, що окремі сюжети висвітлено у працях Ю. Бошицького², В. Крижної³, М. Паладія⁴ та інших авторів. Проте життя не стоїть на місці й ситуація у цій сфері змінюється. Тому деякі аспекти окресленої теми залишилися поза увагою зазначених вище дослідників.

Географічні зазначення широко використовуються у всьому світі для позначення найрізноманітніших продуктів природного, мінерального, ремісничого, а також промислового і сільськогосподарського походження і стосуються величезної кількості виробників. Багато з цих позначень мають не тільки регіональне, а й національне і навіть міжнародне значення. До них, зокрема, належать позначення сирів, вин, міцних алкогольних напоїв, мінеральних вод тощо.

Україна багата на географічні зазначення, які є відомими серед споживачів. Як приклад можна навести «Миргородську», «Луганську», «Трускавецьку» мінеральні води, кримські вина, донецьке вугілля, волинські топази, житомирську сіль. Спільною рисою між вказаними товарами є те, що їх властивості та якість зумовлено місцем їх видобутку або виготовлення. У цьому плані вони є унікальними, бо не можуть бути виготовлені або видобуті в іншій місцевості⁵.

Значну роль у формуванні властивостей товарів відіграють такі фактори, як майстерність людей, їхні досвід, традиції десятирічної чи навіть столітньої давності. Так, наприклад, відомі властивості коростеньського фарфору залежать не лише від глини. Вирішальний вплив на них мають навички, кваліфікація, технологічний досвід, майстерність людей, які передають їх із покоління в покоління.

Те саме можна сказати і про відому «петриківку». Петриківські майстри винайшли оригінальний спосіб розфарбування дерев'яних виробів. Вироблений із дерева посуд покривають спеціальним ґрунтом, розписують жаростійкими фарбами, що не змінюють колір при високій температурі, використовують і традиційний орнамент⁶.

У наш час спостерігаються наполегливі спроби підроблення виробів під «петриківку», українські географічні найменування часто включаються іноземними фірмами до складу товарних знаків чи позначень, призначених, наприклад, для горілки і вина.

Правове регулювання відносин, пов'язаних із використанням та захистом географічних зазначень в Україні забезпечується насамперед Цивільним кодексом України (глава 45 «Право інтелектуальної власності на географічне зазначення») та спеціальним Законом України «Про охорону прав на зазначення походження товарів». Так, зокрема, у Цивільному кодексі України статтями 501–504 встановлено підстави набуття, суб'єкти та строки чинності права інтелектуальної власності на географічне зазначення⁷. Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» визначає правові засади охорони прав на зазначення походження товарів в Україні та регулює відносини, що виникають у зв'язку з їх набуттям, використанням та захистом⁸.

Окремі положення регулюються Господарським кодексом України⁹ (ст. 33), Законами України «Про рекламу»¹⁰ (ст. 22) та «Про захист від недобросовісної конкуренції»¹¹ (статті 4, 6, 25, 30).

Варто наголосити на тому, що в чинному законодавстві України існують розбіжності в термінології щодо географічних зазначень. Так, наприклад, у Цивільному кодексі України вживається термін «географічне зазначення», а у Законі України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» – «зазначення походження товарів». Згідно із вказаним Законом зазначення походження товарів поділяють на прості та кваліфіковані. Закон оперує, зокрема, такими поняттями:

1) «Просте зазначення походження товару» – будь-яке словесне чи зображувальне (графічне) позначення, що прямо чи опосередковано вказує на географічне місце походження товару. Ним може бути і назва географічного місця, яка вживається для позначення товару або як складова частина такого позначення¹². Просте зазначення походження товару не підлягає реєстрації, а його правова охорона полягає в недопущенні використання зазначень, що є неправдивими (фальшивими) чи такими, що вводять споживачів в оману щодо дійсного географічного місця походження товару. Правова охорона простого зазначення походження товару надається на підставі його використання.

2) «Кваліфіковане зазначення походження товару» – термін, що охоплює (об'єднує) такі терміни:

- назва місця походження товару;
- географічне зазначення походження товару.

«Назва місця походження товару» – назва географічного місця, яка вживається для позначення товару, що походить із зазначеного географічного місця та має особливі властивості, виключно або головним чином зумовлені характерними для даного географічного місця природними умовами або поєднанням цих природних умов з характерним для даного географічного місця людським фактором¹³.

«Географічне зазначення походження товару» – будь-яке словесне чи зображувальне (графічне) позначення, що прямо чи опосередковано вказує на географічне місце походження товару, який має певні якості, репутацію або інші характеристики, в основному зумовлені характерними для даного географічного місця природними умовами чи людським фактором або поєднанням цих природних умов і людського фактора¹⁴.

Таким чином, назва місця походження товару буде лише у разі у, коли товар має особливі властивості, а географічне зазначення – коли товар має певні якості, репутацію або інші характеристики. Тобто географічне зазначення є ширшим терміном і може застосовуватися до більшої кількості товарів.

За допомогою кваліфікованого зазначення прослідковується безпосередній зв'язок між якістю товару, наявністю в нього конкретних особливостей та місцевістю його виробництва. Ця якість є постійною та зумовлена природними умовами, що об'єктивно існують у зазначеному географічному місці.

Зіставлення понять, що ними оперує Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» свідчить про те, що у вітчизняному законодавстві відсутні чітко визначені критерії щодо встановлення відповідних характеристик, зв'язку між якістю товарів та їх географічним походженням.

Аналізуючи главу 45 Цивільного кодексу України, можна виявити, що в ньому відсутня велика кількість термінів як-то в Законі України «Про охорону прав на зазначення походження товарів». Разом із тим тут уживається термін «географічне зазначення», однак відсутнє його визначення.

Підсумовуючи вищевикладене стосовно термінологічної неоднозначності щодо географічного зазначення походження товарів, можна констатувати, що національне законодавство не уніфіковане відповідно до вимог Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності та законодавчих актів Євросоюзу. Разом із тим Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» дещо звужує поняття «географічне зазначення». На нашу думку, доречно надати нове визначення терміна «географічне зазначення», яке б відповідало визначенню ст. 22 Угоди TRIPS.

Географічне зазначення, котре охороняється відповідно до закону, унаочнює зв'язок якості продукту з його місцем виробництва. Звичайно сільськогосподарські продукти мають ті якості, що походять з місця їхнього виробництва і залежать від специфічних місцевих факторів, таких як клімат і ґрунт. Навпаки, позначення, які є просто описовими заявами про те, звідки походить даний продукт, без вказівки на зв'язок якості з місцем і даним продуктом, розглядаються як загальні, родові й не охороняються¹⁵.

Товари, якість та споживчі властивості яких залежать від місця походження, можна класифікувати таким чином:

мінеральні води, що зумовлено особливостями мінерального складу ґрунтів, геологічними пластами землі, крізь які вода фільтрується і набуває свої унікальні властивості;

вино, смакові та ароматичні якості якого можуть виникати в основному завдяки унікальним властивостям винного матеріалу, який росте на певних ґрунтах конкретного географічного регіону з конкретними кліматичними умовами.

Такі вина як кримські, одеські, закарпатські відзначаються якісними характеристиками винограду, що росте в районах Сонячної Долини, Масандри, Овідіополя, Таїрова, Виноградова, і технологією виготовлення цих вин, яка заснована на виробничому досвіді та традиціях виноробів. Упродовж багатьох років кримські винороби виробляють вина, особливі властивості яких зумовлені сукупністю характерних факторів. Це традиційні умови виробництва, спосіб обрізання винограду, збирання винограду шляхом послідовної вибірки, обмежена врожайність, підвищена алкогольно-метрична ступінь, вміст цукру у винограді. Завдяки особливим властивостям, кримські вина мають високу репутацію не лише на місцевому і національному, а й на міжнародному рівнях¹⁶.

За даними Я. Вашука, всього в Державному реєстрі наразі зареєстровано 12 кваліфікованих зазначень походження товару та 14 свідоцтв про реєстрацію права на використання зареєстрованого кваліфікованого зазначення походження товару¹⁷.

С. Лященко зазначає, що із зазначених реєстрацій тільки дві стосуються назви вин: «Солнечная долина» – десертне марочне вино та «Новый свет» – вина ігристі. Всі інші реєстрації стосуються назв мінеральних вод. Тобто з 2007 р. дотепер зареєстровано такі назви мінеральних вод: «Миргородська», «Східницька», «Ессенуки», «Нагутська», «Славяновська», «Поляна квасова», «Менська остреч», «Царичанська», «Трускавецька» та «Збручанська»¹⁸.

Великого «буму» щодо реєстрації географічних зазначень в Україні не відбувається, і вони, на відміну від реєстрації знаків для товарів і послуг, є, швидше екзотикою, ніж правилом у сфері правової охорони інтелектуальної власності. Так, до 2006 р. в Україні не було зареєстроване жодне географічне зазначення. Проте, у реєстрі кваліфікованого зазначення походження товарів у 2007 та 2008 рр. здійснено по три реєстрації, у 2009 р. – чотири, в 2010 та 2011 рр. – по одній. Разом із тим кількість зареєстрованих знаків для товарів і послуг, пов'язаних зі згаданими назвами мінеральних вод, становить понад 80 реєстрацій.

Отже, географічні зазначення подібні до знаків для товарів і послуг за своїми концепцією та дією і можуть використовуватися для стимулювання національного й регіонального економічного розвитку, а також у стратегічному плані підприємствами бізнесу для просування своїх виробів. Вони можуть надавати динамічності та сили маркетингу виробів, особливо коли якість, якою славиться регіон, тривалий час дійсно підтверджується досвідом споживача. Тому географічні зазначення є ефективним інструментом для регіонального або місцевого економічного розвитку.

¹ Каміл Ідріс. Інтелектуальна власність-потужний інструмент економічного зростання / Ідріс Каміл. – Всесвітня Організація Інтелектуальної Власності, 2006. – С. 181.

² Бошицький Ю. Вдосконалення правової охорони промислової власності в Україні – стимул та гарантія економічного зростання держави / Ю. Бошицький // Промислова власність в Україні: проблеми правової охорони / За ред. Ю. Шемшученка, Ю. Бошицького. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2004. – С. 15–54.

³ Крижна В. Право інтелектуальної власності на географічне / зазначення / В. Крижна // Право інтелектуальної власності: Акад. курс / За ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – С. 435–458.

⁴ Паладій Н. Защита географических указаний происхождения товаров в Украине / Н. Паладій // Інтелектуальна власність. – 2001. – № 5–6. – С. 3–14.

⁵ Архипова М. І. Цивільно-правова охорона географічних зазначень в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / М. І. Архипова. – К., 2006. – 21 с.

⁶ Паладій Н. Защита географических указаний происхождения товаров в Украине / Н. Паладій // Інтелектуальна власність. – 2001. – № 5–6. – С. 4.

⁷ Цивільний кодекс України. – Х.: ПП «ІГВІН». – 2009. – 400 с.

⁸ Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999. – № 32.

⁹ Господарський кодекс України. – Х.: ПП «ІГВІН». – 2009. – 216 с.

¹⁰ Закон України «Про рекламу» // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 39.

¹¹ Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 36.

¹² Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999. – № 32.

¹³ Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999. – № 32.

¹⁴ Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999. – № 32.

¹⁵ Каміл Ідріс. Інтелектуальна власність-потужний інструмент економічного зростання / Ідріс Каміл. – Всесвітня Організація Інтелектуальної Власності, 2006. – С. 182.

¹⁶ Паладій Н. Защита географических указаний происхождения товаров в Украине / Н. Паладій // Інтелектуальна власність. – 2001. – № 5–6. – С. 4.

¹⁷ Ващук Я. Про реєстрацію в Україні зазначень походження товарів [Електронний ресурс] / Я. Ващук. – Режим доступу: // patent.km.ua/ukr/articles/i1379

¹⁸ Лященко С. Охорона прав інтелектуальної власності, які стосуються природних мінеральних вод / С. Лященко // Інтелектуальна власність. – 2011. – № 8. – С. 26.

Резюме

Статтю присвячено вивченню особливостей використання географічних зазначень в Україні. Проаналізовано основні положення та зміст вітчизняного законодавства, що стосується регулювання відносин, пов'язаних із використанням та захистом географічних зазначень.

Ключові слова: географічні зазначення, просте зазначення походження товару, кваліфіковане зазначення походження товару.

Резюме

Статья посвящена изучению особенностей использования географических обозначений в Украине. Проанализированы основные положения и содержание отечественного законодательства, касающегося регулирования отношений, связанных с использованием и защитой географических обозначений.

Ключевые слова: географические обозначения, простое обозначение происхождения товара, квалифицированное обозначение происхождения товара.

Summary

This article is devoted to the study of features the use of the geographical pointing in Ukraine. The main provisions and maintenance of home legislation, touching adjusting of the relations related to the use and defence of the geographical pointing, were analysed.

Key words: geographical pointing, simple denotation of origin of commodity, skilled denotation of origin of commodity.

Отримано 16.02.2012

У. Б. АНДРУСІВ

Уляна Богданівна Андрусів, ст. викладач Львівського державного університету внутрішніх справ

СУЧАСНЕ ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ОРГАНІЗАЦІЙ МОВЛЕННЯ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Бурхливий розвиток цифрових і комп'ютерних технологій ставить перед законодавцями все нові і нові завдання. Одним із них є регулювання відносин у мережі Інтернет. Глобальна мережа Інтернет – передове досягнення телекомунікаційних технологій сьогодення. У 2008 р. вже кожен шостий мешканець України був користувачем мережі Інтернет¹.

Зростаюча значимість комп'ютерної мережі полягає у тому, що вона є важливим джерелом отримання і поширення інформації. Як слушно відзначається фахівцями, завдяки інформаційній мережі Інтернет збільшилась швидкість поширення нових ідей². Адже фактично будь-який об'єкт як авторського права, так і суміжних прав може бути перенесений у «віртуальний простір».

Оскільки організації мовлення здійснюють свою діяльність, у тому числі з використанням сучасних інформаційно-телекомунікаційних мереж, питання про забезпечення належного рівня охорони прав теле-радіоорганізацій на результати їх мовної діяльності у цій сфері набуло особливої значимості.

На жаль, доводиться констатувати, що законодавець не завжди і не скрізь встигає за стрімким розвитком новітніх технологій, внаслідок чого виникає безліч проблемних питань правового характеру, які чекають свого остаточного вирішення. Так, сьогодні в Україні немає жодного нормативно-правового акта, який би на достатньому рівні забезпечував регулювання відносин, пов'язаних із web-мовленням, розповсюдженням інформації в українському сегменті Інтернет, у тому числі з використанням перетворених у цифрову форму програм (передач) організацій мовлення.

Зазначені обставини зумовлюють необхідність проведення ґрунтовного юридичного дослідження зазначених суспільних відносин.

Окрім аспекти регулювання організації діяльності мережі Інтернет досліджували такі науковці, як: К. О. Афанасьєва, Н. В. Аляб'єва, Г. Красноступ, Д. Козьяков, О. Капля, В. Дроб'язко та ін. Однак пробле-